

Лекція 2. Політична влада

1. Поняття влади.
2. Структура і типологія влади.
3. Легітимність.
4. Механізми здійснення влади.
5. Демократія як форма влади та демократизація

Підходи до аналізу влади

Теоретичний підхід	Представник	Характеристика влади
Марксизм	К. Маркс	Влада економічно пануючого класу
Структурний функціоналізм	Т. Парсонс, Е. Шилз	Влада як засіб самоорганізації суспільства, зумовлений розподілом соціальних ролей
Біхевіоралізм	Г. Ласуел	Влада як взаємодія індивідів
Системний	К. Дойч	Влада як здатність мобілізувати ресурси на досягнення суспільнозначущих цілей
Постмодернізм	О. Тофлер	Влада поширюється по мережах соціальних взаємодій

Влада – це вплив однієї частини суспільства (індивіда, групи, організації тощо) на поведінку іншої у бажаному для першої напрямі.

Політична влада - влада, що реалізується за допомогою політичних та правових засобів

Функції влади

```
graph TD; A[Функції влади] --- B[Організаційна функція]; A --- C[Регулятивна функція]; A --- D[Контрольна функція]; A --- E[Функція координації]; A --- F[Функція мобілізації]; A --- G[Функція управління];
```

Організаційна функція

Регулятивна функція

Контрольна функція

Функція координації

Функція мобілізації

Функція управління

Елементи владних відносин

Суб'єкт влади – той, хто здійснює владний вплив на інших

Об'єкт влади – той, на кого здійснюється вплив

Ресурси влади – засоби здійснення влади

Типологія політичної влади

Критерій	Види влади
Суб'єкт влади	Індивідуальна, колективна, державна, партійна тощо
Функції державних органів	Законодавча, виконавча, судова
Методи здійснення влади	Демократична, авторитарна, тоталітарна, тиранічна, деспотична
Рівень здійснення	Влада міжнародних організацій (ООН, НАТО), влада на макрорівні (центральні органи держави), влада на мезорівні (регіональні органи влади), влада на мікрорівні (у малих групах)

	державна влада	політична влада
Спільні риси	<ul style="list-style-type: none"> – мають соціальний характер і реалізуються у відносинах між членами суспільства; – здійснюються певними суб'єктами, що є носіями відповідного виду влади; – реалізуються за допомогою системи спеціальних засобів (право, авторитет, переконання, традиції, примус тощо); – засновуються на певних правилах, що закріплені за допомогою соціальних норм (політичних, правових); – мають публічний характер, що визначає їх відкритий характер впливу на певну частину або на все суспільство шляхом поширення волевиявлення владарюючих суб'єктів; – спрямовані на регулювання поведінки суб'єктів соціальних відносин. 	
Відмінні риси	відображає волевиявлення владарюючого прошарку суспільства;	має суспільний характер і не обмежується інтересами одного прошарку;
	здійснюється від імені всього народу держави;	здійснюється від імені частини суспільства, яка підтримує відповідні політичні ідеї;
	здійснюється уповноваженими суб'єктами — органами держави;	здійснюється політичними суб'єктами або всім колективом, що є прихильниками відповідних політичних ідей;
	здійснюється за допомогою права та примусу;	застосовує непримусові засоби здійснення (авторитет, переконання);
	має можливість встановлювати загальнообов'язкові правила поведінки	встановлює правила поведінки, що забезпечуються засобами не примусового характеру

<u>етнократія</u>	влада етносу (етнічних лідерів, етнопартій).	проявляється у нав'язуванні культурних цінностей етносу, етнічної мови
<u>теократія</u>	влада релігійної організації суспільства	
<u>технократія</u>	влада, яку здійснюють фахівці в різних галузях управління.	термін вживається на противагу уряду, сформованому на партійній основі. Технократичні уряди часто виникають в періоди політичних криз
<u>мерітократія</u>	влада гідних, заслужених людей.	термін введений Д. Беллом. Означає, що влада належить людям, які мають заслуги перед суспільством в багатьох (не лише політиці) сферах. Спочатку мерітократію вважали формою демократії у постіндустріальному суспільстві, за якої будь-яка людина, що володіє талантами, може влитися до еліти. Але Р. Дарендорф зауважує, що мерітократія теж породжує аристократичне правління
<u>охлократія</u> (гр. ohlos – юрба)	Влада спирається на настрої юрби	на думку Платона, перероджується на тиранію
<u>медіакратія</u>	влада засобів масової інформації	

Легітимність політичної влади

- форма підтримки, виправдання правомірності застосування влади і здійснення правління державою або окремими його структурами та інститутами.
- Основними джерелами легітимності, як правило, виступають три основні суб'єкти: *населення, уряд і зовнішньополітичні структури.*

Макс Вебер,
автор терміну “легітимність влади”

ТРИ ТИПА ЛЕГИТИМНОСТИ ВЛАСТИ (М. ВЕБЕР)

ТРАДИЦИОННАЯ

обретается благодаря обычаям, привычке повиноваться власти, вере в непоколебимость и священность издревле существующих порядков

ХАРИЗМАТИЧЕСКАЯ

основана на вере в исключительные качества, чудесный дар, т.е. харизму, руководителя

РАЦИОНАЛЬНО-ПРАВОВАЯ (ДЕМОКРАТИЧЕСКАЯ)

источником выступает рационально понятый интерес, который побуждает людей подчиняться решениям правительства, сформированного по общепризнанным правилам, т.е. на основе демократических процедур

Харизма (грец. charisma – божий дар) – властивість особистості викликати віру людей в його управлінські якості без раціонального підтвердження

<i>Основания для сравнения</i>	<i>Традиционный</i>	<i>Харизматический</i>	<i>Рациональный</i>
<i>Инструмент господства</i>	Уважение к священному характеру традиции	Признание «милости»	Законопослушание
<i>Наименование главного властителя</i>	Повелитель (сеньор)	Руководитель	Высший чиновник
<i>Наименование подвластных</i>	Слуги (компаньоны или подданные)	Адепты	Граждане
<i>Ресурсы</i>	Сбор податей (дани)	Добыча, дары	Налоги
<i>Типичный политический режим</i>	Монархия	Плебисцитарная диктатура	Парламентская демократия
<i>Используемое качество для властвования</i>	Почтение	Эмоции	Разум
<i>Тип революции</i>	Традиционная революция	Радикальный революционный переворот мира	—

ЛЕГИТИМНОСТЬ ВЛАСТИ

(признание правомерности политической власти гражданским обществом страны и мировым сообществом)

Класифікація типів легітимності за Д. Істоном

Дифузна легітимність – фундаментальна, тривала, переважно афективна підтримка влади, незалежно від результатів її діяльності.

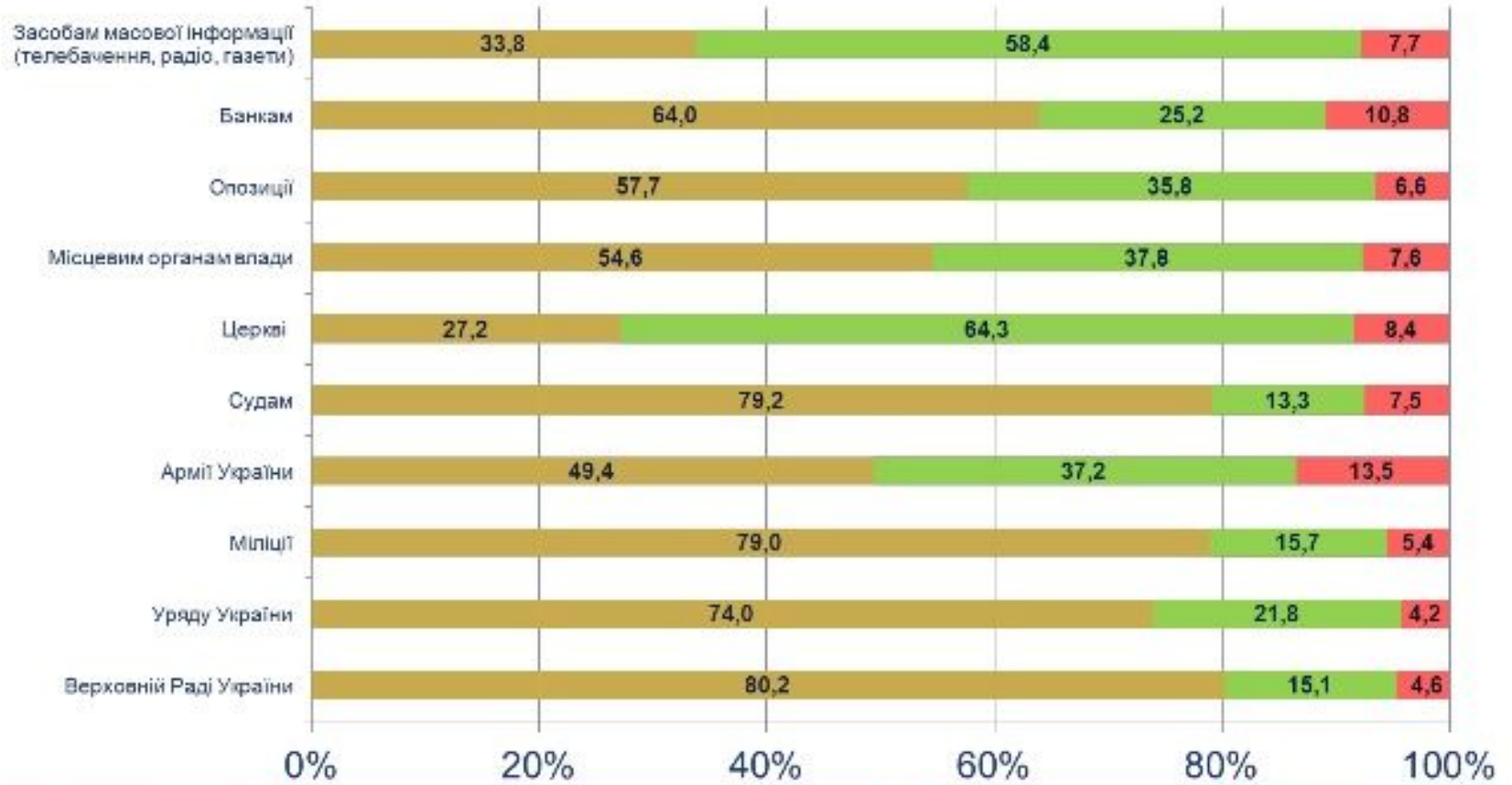
Специфічна легітимність – ситуативна, орієнтована на результат легітимність, базується на свідомій підтримці влади.

Наскільки Ви довіряєте чи не довіряєте...? (%)

■ Зовсім+Скоріше не довіряю
 ■ Повністю+Скоріше довіряю
 ■ ВВ/ ВІДМОВА

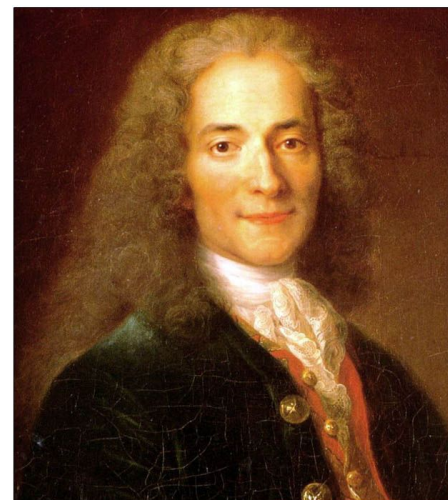

Механізми здійснення влади

- панування (підкорення індивідів)
- керівництво (визначення основних цілей суспільного розвитку, шляхів їх досягнення)
 - управління (використання повноважень влади у формуванні цілеспрямованої поведінки об'єктів)
 - контроль

Теорія розподілу влади

– політико-правова теорія, за якою державна влада за функціями, які виконують її органи, поділяється на гілки.

Ліберальні філософи у розподілі влади бачили запобіжник диктатурі.

Дж. Локк вирізняв законодавчу, виконавчу та союзну гілки влади

Ш.Л. де Монтеск'є вирізняв законодавчу, виконавчу та судову гілки влади

Законодавча	Виконавча	Судова
Верховна Рада України	Кабінет Міністрів України; міністерства та відомства; місцеві державні адміністрації	Верховний Суд України; інші суди

Ефективність влади

вимірюється співвідношенням прийнятих та реалізованих органами влади рішень

Залежить від того, наскільки:

- влада може забезпечити виконання рішень, які ухвалює;
- рішення, які ухвалюються владою, відповідають завданням, які стоять перед суспільством, наскільки сприятливою є ситуація для їх реалізації.

Мобілізація ресурсів – діяльність щодо використання ресурсів для забезпечення виконання політичних рішень.

Делегітимація – процес втрати владою легітимності
Джерела делегітимації:

- суперечності між цінностями суспільства та влади
- бюрократизація та корумпованість влади
- дезінтеграція еліти тощо.